

* Brandval
Stiftet *
1983
Historielag

Brandvalitten

Fra Tundagen 2009

Nr. 3 September 2009 25. årg.

Brandvalitten

Medlemsblad for Brandval Historielag

INNHold

Noen ord fra lederen	
av Terje Hauger	s 2
Redaktøren melder	
av Halvor Noer	s 2
Dikteren Olaf Hofoss	
av Juel Stubberud	s 3
Stubberuds kunnskapslaboratorium	
av Halvor Noer	s 9
Dr. Bull - kommentarer	
av Halvor Noer	s 10
Referat fra tundagen	
av Halvor Noer	s 11
8. mai på Glåmberget	
av Halvor Noer	s 13
Grendetur i Vestroa	
av Jan G. Hokaasen	s 14
Slåttonnwise	
av Arne Buserud	s 17
Brandvalboka-Finnskogen	s 18
Feil i Finnskogboka	s 18
Bøker med mer til salg	s 18
Halvard Foseid til minne	
av Halvor Noer	s 19
Hvem er dette?	s 19
Ord og uttrykk	
av Tor Aarstad	s 20
Arrangementer	s 24

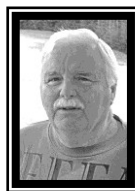
Redaksjonen:

Redaktør:	Tlf.
Halvor Noer	62 82 63 51
Ruth Ruud	62 82 64 17
Ole Erik Ruud, lay out	62 82 61 11
Terje Hauger	62 82 55 34
Ole Lunder, annonser	62 82 66 22

Trykk:
Vinger Trykkeri A/S 62 81 97 00

Framsidede: Fra Tundagen
Foto: Ole Johannes Østberg

Noen ord fra lederen:

Det har nå gått ca. 5 måneder siden jeg ble valgt til leder. Som jeg trodde (eller fryktet) er læringskurven bratt, men sannsynligvis ikke uoverstigelig. Som jeg både håpet, og trodde, har det ikke manglet på hjelp og støtte fra gode medarbeidere i styret og i gruppene, og ikke minst Halvor som har vært en meget god støttespiller og mentor!

Jeg har opplevd min første Tundag - et meget vellykket og interessant arrangement. Og tusen takk til alle som, sammen med værgudene, gjorde at Tundagen også i år ble en suksess! Videre har vi hatt en meget flott og lærerik grendetur til Breenmølla, Neskverndammen og Overåsberget, ikke minst takket være meget dyktige guider og verter.

Utvidelsen av Nistun er kommet godt i gang med Jens og Lars i førersetet.

Bygdebokkomiteen for Hokåsen-bindet av Bygdeboka, et stort og viktig prosjekt, er også i full sving under ledelse av Arne Hanestad. Dette blir det spennende å følge med på!

Sjekk ut på baksiden av Brandvalitten omtalen av den årlige bussturen. Jeg håper at bussen blir full, for det er spennende og interessant historie vi skal se på og høre om!

Hilsen Terje

Redaktøren melder:

I forhold til flere av våre "nabokommuner" er det forholdsvis spedt med kjente forfattere fra Brandval. Her bringer vi Stubberuds interessante artikkel om den glemte forfatter

Olaf Hofoss. Vi ønsker oss flere innslag om forfattere fra Brandval - kjente så vel som glemte.

Ellers er det mange referater fra lagets arrangementer i dette bladet - med mer bildestoff enn vanlig. Det er spesielt imponerende å se alt det Ingrid Stenseth har fått til på Overåsberget i de siste årene og hva Agnåaprojektet har fått til gjennom mange års innsats. Nå får vi håpe at Per Skogrand får hjelp og støtte til sikring og bevaring av kulturminnene ved Breendammen.

Hilsen Halvor

Olaf Hofoss - glemt forfatter

av Juel Stubberud

Denne artikkelen ble publisert i Solørboka 1993. Solørforlaget. Det meste av bildematerialet er innsamlet nå. Red.

Lokale foregangsskribenter

I Norge bor et lesende folk. Dette framgår klart av all statistikk om solgte bøker pr. hode så vel som utlånstallene ved bibliotekene. Dette er ikke bare et fenomen på landsbasis. Det gjelder i enda høyere grad i vårt eget fylke, Hedmark. Også antallet skrivende mennesker synes å være langt større enn i andre fylker. Dette fikk vi en ny bekreftelse på sommeren 1993 da Kvinnemuseet i Kongsvinger åpnet sin utstilling over kvinnelige forfattere med anknytning til distriktet.

En hel liten skare av yngre skribenter stormer fram, om man får bruke et slikt uttrykk. På kvinnesiden, men også ellers. Det dukker stadig opp spennende boktitler med lokalt tilsnitt på bokhandlernes disker. Noen også omtalt i dagspressen.

Ved å se seg litt omkring, og kanskje bakover, så er det heller ikke der så tomt som vi av og til tror, selv om det bare er de største vi husker etter noen år. Derfor er det viktig det Solørforlaget gjør, da det gjennom "Solørboka" har satt seg som mål å "vaske fram" stoff av og om foregangsskribentene i lokallitteraturen. Noen er helt glemt, selv om det ikke er så altfor lenge siden at de var skribenter og ble lest.

I Brandval hadde vi Olaf A. Hofoss

En av disse er Olaf Hofoss. Noen ganger Olaf A. Hofoss, og av og til Hofos med en s i etternavnet. Selv ved å spørre sambygdingene av ham om hva de forbinder med dette navnet, har jeg fått mange blanke svar. De som visste at han hadde skrevet bøker hadde få, eller ingen opplysninger om personen.

Å lete etter nedtegnede opplysninger om Olaf Hofoss har vært ganske nytteløst. En av de få som har skrevet ned noe om ham er Rudolf Bråten i boka "Brandval Finnskog Bosetting" av 1993 under avsnittet "Fjeldsjøsæteren", men der hovedsakelig om hans diktning. Samme Bråten har også med to dikt og en kortere omtale i manuskriptet "Mine erindringer" som foreløpig ikke er utkommet, men ikke noe om hans personalia og bakgrunn.

Juel Stubberud f. 1924

En veg å gå var å lete i gamle avisutklipp og pløye hans bøker, som er meget vanskelige å komme over, både i antikvariatene og på bibliotekene. Ikke i noen av bøkene står det ett eneste ord om forfatteren, og heller ikke noe annet sted.

Etter hvert førte sporene til slektninger på Hofoss, og Yngve Strand har vært til stor hjelp. Med Yngves bistand har det vært mulig å gi et langt mer nyansert bilde av mannen Olaf Hofoss, som på mange måter var foran sin tid. Han var Yngves onkel. Bare det å skrive bøker i det miljøet og på

Yngve Strand f. 1930

den tiden var noe helt eksepsjonelt. Yngve Strand viste seg å være en mann med mye materiale og stor kunnskap om lokale forhold, og framfor alt meget bevisst på sann og riktig historie, selv om den ikke bestandig er slik som man ønsker den skulle være. Så er det da også mange måter å formidle historien på.

Hvem var Olaf Hofoss?

Olaf A. Hofoss (som heretter bare blir nevnt som Olaf Hofoss) var født i Brandval, nærmere

bestemt i Fjeldsjøsæteren ved Kuberget på Brandval Finnskog. Han var født den 24. februar 1889 og hadde mellomnavnet Marselius. Hans daglige navn ble "Massen". Trolig på grunn av mellomnavnet. Bokstaven A. som han av og til brukte, trolig en periode, skriver seg fra faren, som het Anton Arnesen Hofoss. D.v.s. Arnesen Hofoss for Olafs vedkommende. Det var for Olaf som for så mange andre på den tiden, han var født utenfor ekteskap. Moren var Karen Olsdatter Fjellsjøsaeteren, født 09.04.65. Olafs mor og far ble senere gift, og det var fire barn i alt. En som het August døde som barn, søsteren Karla og den yngste som het Karl, foruten Olaf. Denne Karl

fikk en sønn som het Roald, som ble skribent. Han skrev mye for Aftenposten og bodde i Oslo. Roalds sønn igjen, Dag, er forsker i Tromsø og er et kjent navn. Jeg nevner dette fordi det kan synes klart at det kan spores en kunstnerisk åre innen slekten. Kanskje har vi også lov til å anta at denne er en arv fra Olafs og Karls far Hans Anton, som var felespiller og en anerkjent komponist. Det synes å framgå at han hovedsakelig ernærte seg som spillemann, selv om han også hadde gård å ta vare på. Også Olaf var musikalsk og spilte trekkspill, og drev en tid et mindre orkester som reiste omkring. Bl.a. sammen med sin kone Agnes.

Olaf Hofoss vokste angivelig opp i stor fattigdom. Noen har kunnet fortelle at han var svært dårlig kledd som barn. Han ble konfirmert den 11.10.03. Han var da 14 år og må for datiden betegnes som en ung konfirmant.

Det er blitt sagt mye om Olaf Hofoss. Bl.a. at han var en urolig sjel på skolen, og ble av den grunn plassert i jenterekka fordi han bråket i timene. *Det* ble angivelig ingen suksess. Da benyttet han anledningen til å kjæle med jentene, noe han fortsatte med også i voksen alder! Det er tydelig at han hadde en del spesielle egenskaper som han utnyttet. Han hadde opparbeidet seg en porsjon mot og selvtillit, uvisst hvorhen. Skrev gjorde han tidlig, han spilte trekkspill, han hadde åpenbart sjarm, og han var utrolig sterk. Det ble arrangert finger-krok-draing, ofte med reim, bl.a. på butikken, og Olaf tapte aldri. Han har skrevet et lite dikt som viser at han også forsto at han var litt av en villmann og eventyrer, og lettsindig med

*Olaf A. Hofoss (1889-1968).
Bildet er tatt med trekkspillet mens han hadde et orkester før han reiste til Amerika i 1924.*

omgang av alkohol. Kanskje var han ikke direkte drømmer, men sangviniker. Diktet lyder i alle fall slik:

Jeg vandrer gjennom livet fornøyet og lett,
slett intet generer min gang.
La verden kalle meg, god eller slett,
jeg jubler det ut i en sang.

Jeg er kun en sommerfugl og pigerne små
er blomster på min flagrende flukt.
De vakreste plukker jeg, de andre lar jeg stå,
jeg elsker kun det som er smukt.

Det er ingen dårlig hverken innsikt eller erkjennelse. En tid var det nok også slik, men det må tilføyes allerede nå at *det* forandret seg vesentlig. Eller sagt på en annen måte. Det var tydeligvis gode ressurser som måtte meisles ut.

Forfatteren

Som forfatter er Olaf Hofoss interessant. Når han begynte å skrive er noe uklart. Hva han skrev vet vi noe mere om. Det dreier seg om dikt, artikler og debattinnlegg i noen grad, men først og fremst er han kjent for sine romaner, eller bygdefortellinger som de blir kalt. Motivene var alt overveiende hentet fra Finnskogen. Han berører i romans form flere av de spente og kontroversielle forhold som rådet i finnskogtraktene. Han var sjøl av finneslekt, men var negativ til finnene og deres livsform, sier Rudolf Bråten i sin omtale av ham. Jeg er ikke så sikker på om han egentlig er så negativ, selv om han har tatt opp en del forhold der finnene spiller en viss rolle. Det kan være at han har romantisert historier og sagn han har fanget opp, og at hans egne meninger ikke er så framtreddende. Derimot kommer det klarere fram at han ikke likte taterne som dengang var tallrike innover Finnskogen.

Det har ikke vært lett å spore opp hans skrivelier, men det ser i alle fall ut til at han har skrevet seks romaner. Fem er utgitt i Norge og en i Canada. Fire av de norske har det vært mulig å spore opp. De heter: "Finntørkjel indpå Kjølensvidden", "Tronds-Kari på Trøsskogen", "Torpugubben" og "Kværnli-Tøsen". Av en eller annen grunn er alle de tre første utgitt samme året, i 1922 på O. A. Vindhols Forlag, Kristiania. "Torpugubben" har vi ikke klart å få tak i foreløpig, og vet heller ikke noe om forlag eller utgivelse på den, eller år. "Kværnli-Tøsen" kom ut i 1924 på samme forlag, men hadde da forandret firmanavnet til AIS Vindhols Forlag. Det synes naturlig at også "Torpugubben" er utgitt på samme forlag.

Romanen som utkom i Canada har den klingende tittelen "Senjorita i midnattsol". Trolig finnes denne hos noen av familiemedlemmene. Jeg har ikke sett den, men forlegger var Norrøna. Utgivelsene av bøkene her i Norge på så kort tid ble trolig grunnlaget for emigreringen til Nord- Amerika. Dette synes å ha skjedd i 1924. Trolig etter å ha fått bokoppgjør. Dette igjen sier noe om at "Torpugubben" er utkommet tidligere enn 1924. Trolig også den i perioden 1922-24. "Kværnli-Tøsen" har gått som roman i avisen Glåmdalen så sent som i 1952 under tittelen "Gunnar og Ingrid". Trolig er dette den fasteste av romanene hans.

Forut for emigrasjonen skjedde det selvfølgelig mye som vi ikke vet så mye om, men vi vet noe. Bla. at Olafs far giftet seg med Olafs mor, og at hun flyttet til Tostenstuen på Hofoss. Hun var blitt brystsvak som så mange på denne tiden, og ble ikke gammel. Hun døde den 23.08.98. Olaf, som var en "rundbrenner", traff ei dame fra Oslo som het Agnes Hansen. Dette var nok ei dame etter hans lest på den tiden. Hun spilte som nevnt trekkspill og de dro på turneer. De giftet seg og fikk to barn, Svein, som døde som barn, og ei datter som het Kari. Vi vet også at Olaf hadde et anstrengt forhold til kirken fordi han var okkultist.

Forsøkte seg som bonde

Da faren, Hans Anton Arnesen Hofoss, døde i 1909, ble det slik at Olaf overtok gården og flyttet til Hofoss. Olaf, som var mer kunstner enn gårdbruker og skogsmann, maktet denne nye oppgaven dårlig. Han fikk heller ikke noen støtte

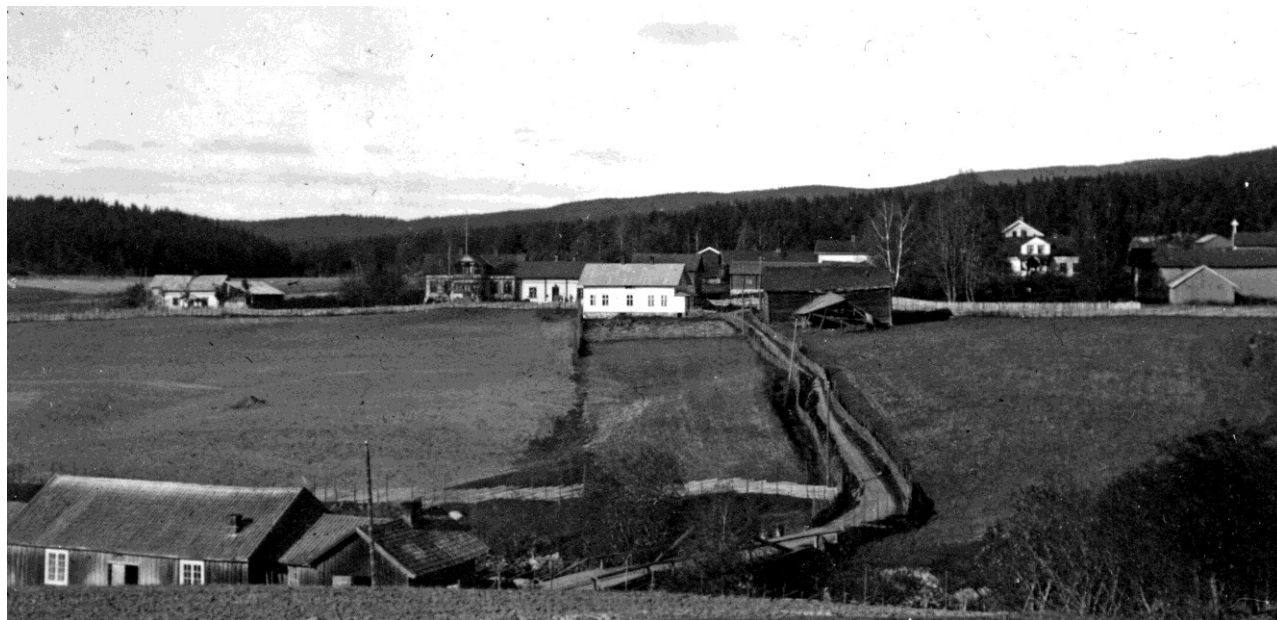

Hans bøker er nå blitt samleobjekter. De tre til venstre eies av Hans Otto Strand. *Tronds-Kari paa Trøsskogen* eies av Halvor Noer.

av kona i så måte. Hun, som angivelig var ei meget "fin" dame, likte ikke gårdsstell og gjødsellukt. Dette var et dårlig utgangspunkt for god gårdsskjøtsel, da mannen også hadde liten interesse for slike oppgaver. Det hører vel med i bildet også at Olaf, som kom fra de fattigste og mest anstrengte forhold som fantes på den tiden, hadde vanskelig for å mestre disse nye forholdene med nesten over natta å bli nærmest storkar. I alle fall etter datidens målestokk. Han hugg ikke mye i skogen, og han solgte en skogteig. Det endte med at eiendommen gikk ifra Olaf og familien hans.

En periode bodde de i Kongsvinger. Etter sigende like ved Glåma og helt nære den gamle og revne brua. Det er litt uklart hvilket av husene; men trolig det som sto like ved bruenden vis-a-vis de tidligere lokalene til DnB. Agnes drev frisering der.

Olaf Hofoss slo seg ned i Winnipeg og giftet seg på nytt. Denne gang med ei dame fra Gudbrandsdalen. Hun oppgis å ha vært ei framifrå og dyktig kvinne på alle vis. De fikk tre barn i sitt ekteskap, alle sammen sønner: Swain, Raymond og Norman. Det er tydelig at Olaf og familien gjorde det godt etter hvert. Olaf ble riktignok giktisk og var nærmest bundet til en stol på slutten av sitt liv, men eide flere store gårder der borte som ble utleid. Hva Olaf Hofoss måtte ha etterlatt seg av både utgitte og overliggende materiale i Winnipeg, vet trolig bare hans nærmeste familie der borte. Kontakten mellom gamlelandet og familien her har vel ikke vært - eller er særlig god. Da Olaf døde ca. 1968 gikk det ca. et år innen Yngve Strand fikk høre det. Selvfølgelig vil det være av største interesse å få vite noe mer om dette. Det er neppe tvil om at han har utviklet seg betydelig

Hofossgardene med Torstenstun (Tæsstun) midt på bildet. Dette var garden som Olaf drev. Senere overtok Olafs søster, Karla, og mannen, Hans Strand. Prospektkortet er fra 1919 og tilhører Hans Otto Strand.

Emigrerte til Amerika

Flere forhold førte til at ekteskapet ble oppløst. Når dette skjedde vites ikke, men det ble tydeligvis totalbrudd, og Olaf dro over til Amerika, hvor vi vet at han arbeidet på en flyplass i Alaska, men han klarte også å etablere seg som journalist i Canada, både i "Svenska Canadatidningen" og i "Norrøna".

under sin journalisttid. Da han også fra før hadde "skrivekløe", så har det neppe forandret seg særlig. Kanskje ligger det verdifullt materiale om både han sjøl og andre forhold og venter på å bli brukt.

"Fjeldsjøen" er en fin erkjennelse av en varm kjærlighet til de fattige og slitsomme oppvekståra:

Olaf A. Hofoss etter at han var kommet til Amerika

Mer om hans litterære produksjon

Å gjøre utdrag fra hans bøker for å foreta noen analyse av hans forfatterskap synes lite fruktbart, men det framgår av det som kan plukkes i av opplysninger at han var relativt flittig lest på den tiden. Da han også skrev i en sjanger – bygdefortellingen - som var mye benyttet på den tid, så virket dette svært trolig.

At Hofoss i dag er lite kjent er ikke noe fenomen, men desto mer beklagelig.

Utover bøkene til Olaf har vi sporet opp en og annen fortelling. "Undstadsbudeien" ble trykket i Hedemarkens Amstidende i 1913. "Skytt-Matja" samme sted i 1915. "Finn-Erkki" er en fortelling fra Fjeldsjøen som ble oversatt av Axel Frithiofson og utgitt i det svenske tidsskriftet Finnebygden i 1950. I 1916 var Olaf innblandet i distriktets hesteavl og var aktivt med i en avispolemikk om dette. Dette indikerer trolig at han da hadde gården i behold.

Vi finner naturelskeren og friluftsmannens varme i noen av diktene hans.

Maleri fra Fjeldsjøsætra. Malt av Reidar Noer i 1932. Maleren har stått på tunet der Olaf vokste opp. Maleriet tilhører Thor Olsen.

*Hvor jeg elsker dig vandklare skvulpende sjø,
dine lyngbrune odder og skjær.
Du som la i min barndom det spirende frø
til en sværmerisk ånd der aldrig kan dø,
det er derfor jeg har dig så kjær.*

*Hvor jeg elsket dig dengang du deilige sjø,
som ørliten gutt da især.
Der jeg seilet med barkbåt og plasket i stø
og sprang etter lyden av kvækkende frø
under skyggen av speilende trær.*

*Hvor jeg elsker din bred med den stenete vang
der kun "finskjæg" og vildblomster gror.
Der jeg sprang langs med stranden så mangen
en gang
og fisket med knappenålskroker og stang
og en rødspunden ultråd til snor.*

*Hvor jeg elsker det ekko som ljomende sang
i den solmætte drømmende kveld.
Når fiskerens åre mot båtripen klang,
med budeielok fra sæterens vang –
gav det gjenson i åser og fjeld.*

*Hvor jeg elsker den solbrendte stuen som står
oppå bakken i hellingens brot.
Som et symbol på armod og nøysomme kår
står den endnu, skjønt vindskjæv og eldet av år,
men så ensom og ganske forladt.*

*Hvor jeg elsker dig endnu, du deilige sted,
idealet fra barndommens år.
Av naturen beplantet med vildblomsterbed
og granskogen rundt som i helligdagsfred
står du skjønn som den spirende vår.*

Også andre av Hofoss' dikt bør nevnes fordi han her er mest åpen og lettest å "nå hjem hos"; "Vaar i skogen" bør nevnes. Men han har også skrevet et par lengselsfulle dikt i utlendighet. Ett heter "Heimen" og har som undertittel "til en som drar tilbake", og "Den hjemkomne amerikaner". Olaf Hofoss kom aldri tilbake, selv om han drømte om det både i dikt og brev. Et par patriotiske sanger nevnes også. Disse var skrevet til melodiene: "For Norges kjempers fødeland" og "Millom bakkar og berg". Trolig ble de skrevet for Normannsfor-bundet

Plassen tillater ikke så mange eksemplene, selv om det hadde vært mer utdypende med slike gløtt. Det kunne vært hyggelig å gi et eksempel på Olaf Hofoss' håndskrift. Den er det stil over.

Det finnes noe korrespondanse mellom Olaf Hofoss og gamlelandet som ytterligere utdypet hans liv og gjerning, men også noe av det underliggende som viser hva som bor i ham. Det er lett å lese både i og mellom linjene at kjærligheten til hjemstedet i Norge, selv i hans alders høst, er like sterk, til tross for fattigdom og motgang innen han fant sitt nye hjem i vesten. Egentlig burde det vært skrevet en bok om denne interessante livsskjebnen.

Kanskje til og med som roman, for alle ingrediensene er til stede. Fattiggutten med ressurser og fantasi, sjarmøren, forfatteren, musikeren, han som arvet gods og gull, som tapte alt, som brøt over tvers, dro til Vesten til og med og lykkedes igjen med både hjem, familie og gode kår. Olaf Hofoss kunne aldri fått bedre opplegg til en bygdefortelling enn sitt eget liv.

Karla Strand f. Hofoss (1892-1968)

Jeg lar Olaf Hofoss' søster, Karla, avslutte denne lille orienteringen med sitt ømme godnattvers:

*Når dagen heller og skogen kvelder
og vegen ligger forlatt,
står i det fjerne en vinterlig stjerne
og lyser stille: God natt!*

Stubberuds kunnskapslaboratorium

av Halvor Noer

I Rådhuset på Skotterud - like ved siden av Servicetorget – står det *Stubberuds kunnskapslaboratorium* på ei dør. Innenfor døra sitter Juel Stubberud og vokter over sin store bok- og dokumentsamling, som han skjenket Eidskog kommune i 2002. Samtidig flyttet han hjem til Eidskog fra Kongsvinger, der han siden 1965 hadde arbeidet i forskjellige jobber med bakgrunn i sin utdanning som sosionom. Selv om han nå er 85 år, arbeider han fremdeles med arkivering og registrering av dette store materialet, og han tar gjerne i mot besøkende som ønsker hjelp til forskjellige prosjekter.

Juel har hele livet vært en samler av bøker. Nå består samlingen av ufattelige 15000 bøker og et utall dokumenter. Han har også samlet avisutklipp gjennom mange år med utgangspunkt i alle de områdene han har interessert seg for.

Det er et stort spenn i temaer. Først vil jeg nevne en meget stor samling av bøker og skrifter om Finnskogens historie og kultur. Det gjelder ikke bar den norske delen av Finnskogen. Han har også med den svenske delen. Juel har jo vært en ivrig deltager i Solør-Värmland Finnkulturforening helt fra starten i 1957, og han er æresmedlem i denne.

Det er nok kultur og spesielt forfatterskap som har vært hans største interesse. Derfor finner vi mange forfattere representert – og særlig lokale forfattere har fått stor plass.

Hans Børli har en bred plass både i bokhyllene og i Juels hjerte. Han har da også bidratt sterkt til den store oppmerksomheten som har blitt Hans Børli til del. Juel var initiativtaker til Børliselskapet og til arrangementet *Junikveld i Oppistun Børli*. De årlige arrangementene har samlet mellom 900 og 1700 mennesker. Juel er æresmedlem i Børliselskapet. Disse lokale æresmedlemskapene setter han antagelig like høyt som Kongens gull – som han også har mottatt.

Juel er interessert i lyrikk og visesang. Han har selv underholdt i mange sammenhenger med gitaren og viser. Juel var den første som sang "Gamla Svarten" i NRK i 1949.

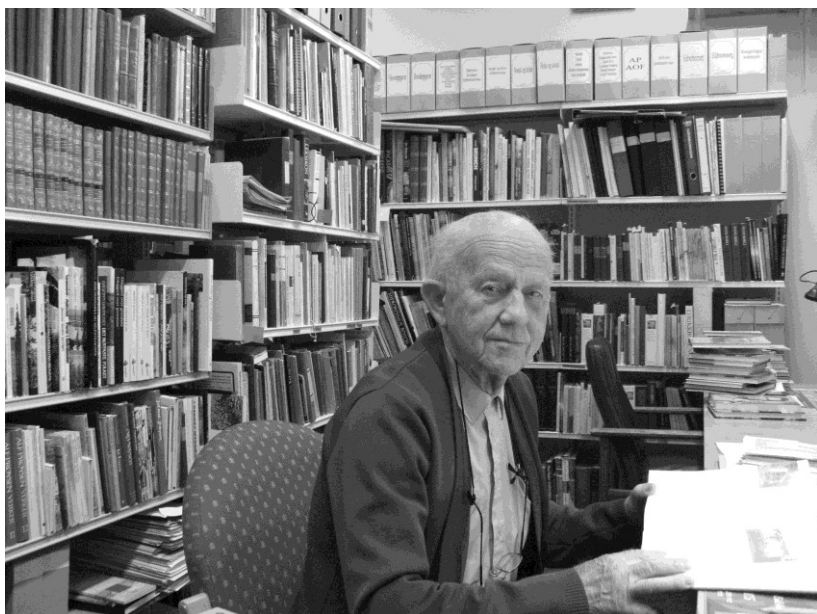
I mange år var han engasjert i lokalpolitikken i Kongsvinger. Politisk litteratur finnes det også et stort utvalg av. Juel har skrevet mange bøker selv og en mengde artikler. Han har også hjulpet mange med bokutgivelser.

Den lokalhistoriske samlinga er omfattende. Jeg vil fremheve at Stubberuds kunnskapslaboratorium er en gullgrube for alle som er interessert i lokalhistorien i vårt distrikt.

Det var ikke all verden med bøker i hjemmet til Juel i barndommen. Den første boka fikk Juel da han var 12 år. Det var ei bok av Olaf Hofoss!

Kilde: Glade Juel. En hyllest til Juel Stubberud skrevet av Stubberud-venner.

Redaktør: Thorbjørn Bakken, Trysil-forlaget 2004.

Juel Stubberud f. 1924 er fremdeles i arbeide med sine bøker. 5 slike rom i Eidskog Rådhus er fulle av Juels bøker og dokumenter.

Artikkelen om dr. Bull i februarnummeret – noen korreksjoner

av Halvor Noer

Bull har sendt brev og skriver at dette var interessant å lese, og at det sto mye fint om hans foreldre.

Likevel har han noen kommentarer til artikkelen. Jeg tror det er riktig at vi tar disse med her.

1. Opptenning i kommodeskuffen

Det var ikke dr. Bull som tente opp i kommodeskuffen. Det var den syke med lungebetennelse og feber som hadde våknet og i farten tente opp i kommodeskuffen istedenfor i ovnen. Dr. Bull måtte til som brannslukker før han kunne ta seg av den syke.

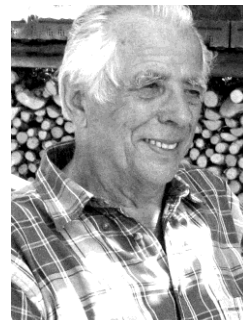
2 . Legeparets omgangsform

Det er nok riktig at fru Bull omtalte sin mann som doktoren eller Bull i samtale med andre. Men i familiekretsen sa de Julla og Lorentz. Fru Bulls nieser, Aase og Randi Herud, har alltid kalt sin tante for tante Julla.

Familiesamholdet var sterkt. For AnneCath's og Evas barn var julebesøket på Roverud et krav helt til fru Bull fylte 98 år.

3. Beiter for kuene

Inger Rapstad sier at hun syklet til Enga nede ved Glomma for å melke kuene og ikke til Prestgårds-havna. Det er riktig, sier Finn, det var tidligere at de hadde leid beite ved Prestegården.

Finn Bull f. 1930

Fra Medicinaldirektøren.

Forholdsregler mot smitte med Poliomyelitt.

**Renslighet med person, fødevarer og klær hindrer utbredelse
av Poliomyelitt.**

Derfor :

Vask hænderne før hvert maaltid.

Spis ikke med fingrene, men bruk kniv og gaffel.

Spis ikke av det fælles matfat.

Vask spiseredskaper og spisestel, hvergang de er brukt.

Mat og drikke maa opbevares saaledes, at fluer ikke kommer til dem.

Tillat aldrig besøkende at traktere husets barn med medbragte saker.

Haandklær og lommetørklær maa ikke brukes fælles av flere; naar de er brukt, maa de vaskes i sæpevand og kokes.

Finn Bull har sendt oss denne plakaten laget av Medicinal-direktøren i 1912. Den viser noen likheter med de forholdsregler vi tar i dag, men samtidig sier den mye om hvilke bordskikker det måtte advares imot på den tiden.

Kristiania den 30te november 1912.

Tundagen 6. juni 2009

av Halvor Noer

Til tross for usikker værmelding og et tidvis truende skylag gikk årets Tundag av stabelen i et akseptabelt bra vær med mye sol og litt kjølig vind. Nærmere 250 personer fant vegen til Skineb i løpet av dagen.

Brandval skolemusikk stilte igjen opp, spilte fanfare ved flaggheisingen kl 12.00 og demonstrerte deretter hvor flott korpsmusikk er ute i det fri.

I fjor fikk Historielaget en større testamentarisk gave fra trekkspilleren Oskar Aamodt. En egen Aamodt-utstilling i annen etasje på Gammelstun ble presentert for første gang.

I det nyrestaurerte Grishuset hadde Rein Johnsen laget til en flott utstilling etter Sigurd Solli med

Instrumenter laget av Sigurd Solli.

Foto: Ole Johannes Østberg

mange av hans tegninger og gjenstander han har produsert.

I Grishuset hadde også Ivar Hansen en utstilling der han viste frem sine flotte neverarbeider.

Ellers svarte slektsgranskerne på spørsmål. Det ble vist gamle bilder. Loppemarkedet var flyttet til skjulet ved Nistun i år. Husflidslaget hadde sin salgsutstilling i Gammelstun.

Øiermoen Trekkspillklubb var først ute i trekkspillparaden. Per Ruud (1921) er vokalist! Foto: Halvor Noer

Opptreden fra scenen var også lagt opp som en minnekonsert etter Oskar Aamodt. Først ut var Øiermoen Trekkspillklubb som Oskar hadde vært med å stifte. Senere spilte Rolf Lennart Legrem eminent på sitt trekkspill og han akkompagnerte 10 år gamle Telma Bekken Lindberg, som imponerte med sin klare og sterke barnestemme.

Til slutt hadde den 13 manns store Glåmdal Trekkspillklubb en flott konsert - blant annet med

mange feiende gammeldanser så publikum hadde problemer med å holde dansefoten i ro.

Rolf Lennart Legrem (1926) og Telma Bekken Lindberg (1999) med friske innslag.

Foto: H. N.

Glåmdal Trekkspillklubb med Tor Erling Rundgren som volkalist.
Foto: H. N.

Per Ruud, Haavard Noer og Ruth Ruud i gemytlig samtale.
Foto: O. J. Ø.

Astrid Paulsen, Anne-Lise Brøderud og Åshild Nymoen solgte kaffe og vafler.
Foto: O. J. Ø.

Bygdekvinnelagets servering av rømmegraut er alltid like populært. Det gikk også mange liter vaffelrøre til kaffesalget.

I Nistun svarte Tom Granseth, Jan G. Hokaasen og Bjørn Thommassen på spørsmål om slekt.
Foto: O. J. Ø.

Det var tydelig at de besøkende hygget seg med det som ble vist og kanskje like mye over å treffe gamle bekjente.

Sara Aarskog vant tre av konkurransene og var nr tre i den fjerde! Her under premieudelingen med leder Terje Hauger i midten og Bygdetunets leder Jens Foseid til høyre.
Foto: H. N.

Resultater fra konkurransene:

Hesteskokasting:

Barn -
1. Sara Aarskog
2. Viktor Kvernes
3. Tom Henrik Glåmsaas

Voksne -
1. Sverre Ruud
2. Odd Sætereie
3. Bjørn Fossum
3. Ivar Hansen

Stikkeasting:

Barn -
1. Sara Aarskog
2. Tom Henrik Glomsaas
3. Anne Karoline Glomsaas

Voksne -
1. Rolf Krok
2. Odd Sætereie
3. Inge Storberg

Dart:

Barn:
1. Viktoria Aarskog
2. Robin Moen
3. Sara Aarskog

Voksne

1. Odd Sætereie
2. Kjell Hynden
3. Vermund Nygaard
3. Ivar Pellerud

Stylter:

Barn - 1. Sara Aarskog

Tipping av vekt på skinke:

Kjell Rybråten med 2,153 kg.

Riktig vekt var 2,160 kg

8. mai på Glåmberget

av Halvor Noer

Tradisjonen tro ble 8. mai markert ved bautaen på Glåmberget også i år. Det ble foretatt et flyslipp med våpen her 24. april 1945. Roverud Øst Utmarkslag reiste en bauta i 2001, der navnene på de 10 hjemmefrontmennene, som mottok containerne, er ført opp. Terje Sternberg deltok her i 1945. Han har i mange år på 8. mai holdt en orientering om disse begivenhetsrike dagene. Han var også med i fjor.

I vinter gikk han bort. Da Dagfinn Olsen ønsket velkommen til denne markeringen, holdt han samtidig en minnetale over Terje.

Festningskommandant Grethe Øverby talte om fredsdagen 8. mai og la ned blomster ved bautaen.

Deretter var det kaffe og hyggelig samvær inne i gapahuken, der det var godt ly for den kalde vinden i maikvelden.

Dagfinn Olsen i Roverud Øst Utmarkslag holder en minnetale over Terje Sternberg.

Foto: Halvor Noer.

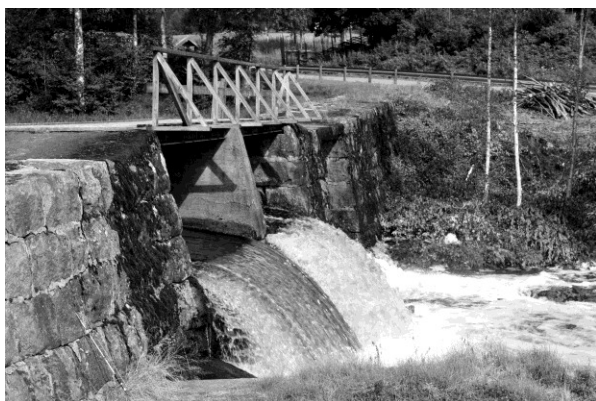
Grendetur til "Breenmølla", Neskverndammen og Overåsberget

av Jan G. Hokaasen

Historielaget hadde sin årlige historiske grendevandring søndag 2. august.

Breendammen

Vi møttes ved Breendammen der vi fikk en interessant orientering om Breenmølla og Breendammen.

Vannkrafta fra Breendammen har blitt utnyttet gjennom generasjoner.

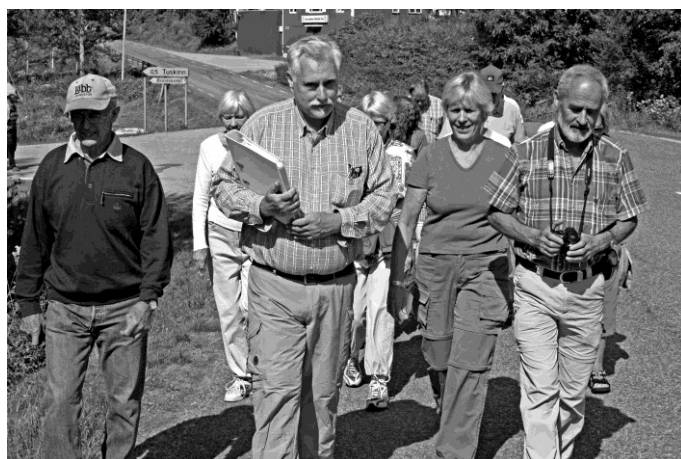
Foto: Ole Johannes Østberg

En engasjert Per Skogrand fortalte de 24 framførte om damanlegg, sagbruk, fløting og mølledrift. Damanlegg har det vært på stedet i ca. 400 år, og Breendammen er Agnåvassdragets største. Anlegget produserte kraft til mølle og sag. Saga, ei oppgangssag, var i bruk fram til ca. 1927-28. Breen Mølle ble tatt i bruk ca. 1630, og driften opphørte i september 2000. Da ble den ødelagt av brann. Tilbake ligger nå en skjemmende brann-tomt som ingen ser ut til å ta ansvaret for. Per Skogrand har tatt et initiativ for å få restaurert dammen og tatt vare på kulturminnene i dette området. Dette er komplisert, fordi eierforholdene er uklare. Per har fått med seg et utvalg som skal prøve å få gjort noe med denne saken. (Se omtale av dette prosjektet i Brandvalitten nr. 1 2009).

Lenger nede i fallet kunne vi se tufter etter nok ei mølle, Ramsøymølla. Denne var i bruk fra omkring 1670 til siste halvdel av 1800-tallet. En liten utstilling av bilder og fløterredskap vakte minner hos flere.

Jan G. Hokaasen f. 1942

Per Skogrand ledet befaringen. I bakgrunnen ses den tidligere Holen-butikken. F.v.: Thor Stensbøl, Per Skogrand, Liv og Andreas Hemma. Bak skimtes Berit Torp, Haldis Mo, Jan G. Hokaasen, Birger A. Holtet og Ingrid Stenseth. Foto: O.J.Ø.

Neskverndammen

Så gikk ferden til Neskverndammen. Der ble vi vist rundt av Bjørn og Ole Neskvern som kunne fortelle at prosjektet med "restaurering" av vassdraget ble påbegynt i 1996 og er nå avsluttet. Vassdraget er 47 km, og det er registrert 15 dammer i åa. I prosjektet inngikk oppbygging/restaurering av hus, bruer, torvgammer, gapahuker og damanlegg. Det er også satt opp ei lørbu ved dammen. En lavvo, som er til allmenn bruk, er satt opp like ved av Nesskogen Jakt- og Fiskeklubb. Her skjønner vi at et enormt arbeid er lagt ned.

I lavoen var det plass til hele følget.

F.v.: Bjørn Neskvern, Venche Skogrand, Haavard Noer, Birger A. Holtet, Else Noer, Jorun Stensbøl, Thor Stensbøl, Reidun Rapstad og Terje Hauger.

Foto: O.J.Ø.

Fra kvernsteina rant det grovmalt korn rett i bakertrauet.

Foto: O.J.Ø.

Oppgangssag under oppføring ved Neskverndammen.

Foto: O.J.Ø.

Ole Neskvern på veg ned til kverna for å demonstrere gammeldags maling.

Foto: O.J.Ø.

Det som imponerte oss mest, var nok damanlegget med kverna og oppgangssaga. Lukene i dammen ble åpnet, vasshjulet kom i bevegelse, og oppgangssaga (uten sagblad) startet. I mølla rant det grovmalte kornet ned fra møllesteinene. En instruktiv demonstrasjon. Ole ga til slutt en fyldig orientering omkring hele prosjektet. Vedlikeholdet er nå tatt over av Agnåvassdragets vedlikeholdsforening.

Overåsberget

Det var en ganske kaffetørst gjeng som ankom Overåsberget der Ingrid Stenseth og Karin Hagen tok imot oss. De hadde disket opp med snitter, kaker, te og kaffe - noe som ble satt stor pris på.

Overåsberget med Gammelhuset til høyre. Bygningen til venstre er bygd i 1956.

Foto: O.J.Ø.

Ingrid kunne fortelle at stedet var bebodd fra ca. 1700 og hadde vært i familiens eie fra 1883. Nåværende eier, Ingrid, overtok bruket etter Karin (søster) og Nils Hagen i 2005. Det var gledelig å se at bygninger, redskap og inventar var så godt ivaretatt.

Ingrid Stenseth har nylig restaurert hele låven.

Foto: O.J.Ø.

Det var en imponerende samling av gammel redskap og utstyr inne i låven. Her står en sluffe midt på golvet som er laget av Karin og Ingrids far, Jens Overås-berget.

Vi ser fra v. Jan G. Hokaasen, Per Skogrand, Terje Hauger, Ingrid Stenseth, Lars Lundhaug, Haavard Noer.

Foto: O.J.Ø

Vi ble vist rundt i Gammelhuset og i uthusa og fikk en inngående orientering av Ingrid og Karin. På stabbursveggen kunne vi se hodeskaller av to bjørner som var skutt i området av bestefar til Ingrid og Karin, Johannes Johannessen Overåsberget. Munnladningen som ble brukt under jakta, var interessant å se.

Ingrid har gjort en stor jobb på Overåsberget etter at hun overtok. Hun har bl.a. fullrestaurert låven – og hun har fått gjenskapt kulturlandskapet på et

Her viser Karin den gamle munnladningen til Liv Hemma. Denne skaut Johannes bjørn med i 1865.

Foto: O.J.Ø.

Ingrid har utført et utrolig arbeide for å gjenskape kulturlandskapet i Overåsberget. Thor Olsen i Glommen Skogeierforening sto for arbeidet og viser her stolt fram dette lange steingjerdet litt inne i skogen. Her ble det engang ryddet beitemark.

Foto: Halvor Noer

stort område rundt tunet på en imponerende måte.

Som en kuriositet ble det fortalt at Åsta Holth hadde hatt husrom i Overåsberget den gangen hun var håndarbeidslærerinne på Nesskogen skole.

Stedet benyttes nå som feriested for familien.

Vi takker Per, Bjørn, Ole, Ingrid og Karin for en svært innholdsrik og hyggelig dag!

Slåttonnvisen

av Arne Buserud

*Denne ble publisert på første side i Glomdalens Arbeiderblad 14. juli 1925.
Se omtale av Arne Buserud i nr. 4 2008. (Red.)*

Arne Buserud 1906-1974

Hei solørgutter, spring op fra sengen!
nå må vi straks til å slå i engen
Klart lyser solen på himlen blå,
op alle nå, vi skal ut å slå!

Spring op, slip ljaene skarpe, gutter!
her duger ikke med lja som "butter".
Gjør kvasse egger – og bryn dem godt,
ti uten slipning blir ingen slått.

Vær rask nå jente, sett mat på bordet!
du vet: i dag skal vi ut på jordet.
For tidlig morgen når det er dugg
da klipper ljaen best markens lugg.

Så suser ljaen omkring på engen,
og alle gutter har rette slengen.
Per drengen banner en gammel ed,
fordi hans lja mot en sten seg vred.

Den svinges hurtig av sterke armer,
så svetten sildrer mens solen varmer;
de gutter feier ned skår for skår,
så skjorten helt op til nakken går.

Og duggens tårer fra gress-strå drysser,
selv stolte blomster mykt jorden kysser.
En homle surrer fra strå til strå,
snart ingen blomster å hvile på.

Kring sten og stubber må ljaen hakke,
blant kvist og tuer, i dal og bakke.
Hvor slåmaskinen helt bomfast står
der smetter ljaen sig frem – og slår.

En solbrent mann på en slåmaskine
barberer nå sine voller fine.
fra morgenotta til kvelden rår.
Maskiner knatrer på hver en gård

Så varm er luften – og svett til hesten,
han brune Ola må kaste vesten.
I skjortearmer og halsen bar
så trives alltid en slåttekar.

De folk som sliter med "seint og tile"
sån etter maten de trenger hvile;
men når de skal til å blunne litt,
da tar det straks til å regne stridt.

Å hei, så må de på jordet springe
og hurtig gafler og river svinge.
Og såter rakes op i en fart,
så høiet ikke blir brunt og svart.

I slåttan kan man ei passe tiden,
nei hvile? det får man gjøre – siden;
ja når man først har fått høiet inn,
da kan man smatte på pipen sin.

Se, lynet vinker som ildens lue!
hør, tordnen braker på himlens bue!
Og svarte skyer i luften går,
mens regnet hårdt imot ruten slår.

Og klokken ringer og dager rusler,
da lass i lass innpå låven lusker.
Selv barn og kvinner tar riven fatt,
når tunge skyer gjør himlen svart.

Så synger slåttan på slutningsverset.
Inn låven ruller det siste lesset.
La riven hvile og gjem din lja,
nå skynd deg, Guri, sett grøten på!

Vi minnes Halvard Foseid

av Halvor Noer

Halvard Foseid var født 18. mai 1917 og døde 5. august 2009. Han var en ekte brandvalitt og bortsett fra militærtjeneste og et nødvendig opphold i Sverige under krigen, levde han hele sitt liv i Brandval. Han drev hjemgården på Foseid og ble gift med Valborg Foseidengen. De hadde tre barn.

Han begynte tidlig i den lille kommune-administrasjonen til Brandval kommune og var ansatt ved ligningskontoret i Kongsvinger, da han nådde pensjonsalder.

Med Halvard Foseid er en av Brandval Historie-lags virkelige nestorer borte. Han var med helt fra laget ble stiftet for 26 år siden. I de 13 første årene var Halvard med i Historielagets styre – i de fleste åra som nestformann – i det siste året, 1995, som formann. I de første ti årene var dessuten Halvard formann for slektsgranskings-gruppa i Historie-laget.

Men Halvard har interessert seg for lokalhistorien i mye lengre tid enn som så. Da Brandval kommunestyre oppnevnte en ny bygdebok-komite for å få fullført gardshistoria for Brandval, var Halvard med i denne komiteen. De fikk boka ferdig til trykking i 1968.

Halvard har skrevet flere artikler i Brandvalitten fra sin deltagelse i motstandskampen mot tyskerne i 1940 på Hedemarken og i Gudbrandsdalen. Halvard hjalp mange med å fylle ut selv-

angivelsen. Det gjorde han også for Gerd og Arve

Skineb i mange år. Slik var han godt kjent med dem, og de ble enige om at Skineb kunne bli et flott bygdetun for Historielaget. Halvard har derfor mye av æren for at dette ble en realitet. Han arbeidet mye med å få på plass avtaler og dokumenter ved opprettelsen av Bygdetunet. Vi kan nok si at Brandval Bygdetun ble Halvards hjertebarn.

I 8 år var han med i Tunstyret - i to år som formann og for øvrig som nestformann. Han trakk seg fra videre tillitsverv i 2002. Da var han 85 år gammel. Helt til i fjor sommer, da helsa begynte å skranke, var han vært en ivrig deltager på Historielagets arrangementer. Halvard ble utnevnt til æresmedlem i Brandval Historielag på 20 års-jubileet i 2003.

Det er med ydmykhet vi ser at innbetalinger ved begravelsen vil komme Bygdetunet til gode.

Vi føler med familien i sorgen og lyser fred over Halvards gode minne.

Hvem er dette? Fra Øst-Berger

Gi beskjed
dersom du
kjenner noen
av disse

Gamle ord og uttrykk

av Tor Aarstad

Først et feiltrykk i forrige nr.:

Det sto Skrølle – skal være

Skølle = skrape bust av griseslakt

Anlen el. learnøden = lattermild

Arsstun = egentlig are stua,
altså nærmeste nabohus

Baktøggin = baktalt

Bære sagt på gærninger =
bare sagt på spøk

Gjænte = ved siden av

Drugvølin = drøy

Einstapa = enkel, litt dum

Emse om = vekselvis

Fælkallt = folksomt

Hå bære de? = hvorfor det?

Itte skørinn fær tungeband = talatrengt
preson el. en som har ordet i sin makt.

I samma skurua = like ens

Lunna = hofta

One = tilmålt stykke,
for eksempel ved potetopptaking

Rakkeltapp = ustadig person

Ræssballføre = holke

Rætterere = friskne til

Skulebitte = avfallsbøtte

Skute åver, dætta i hop = bli dårlig,
ikke orke mer

To-samma = 2 personer i lag

Tve-ærbe = dobbelt-arbeid

Væra på viotta = ta grundig feil

Ugglall = kald, utilpass

Ordtak

Den fattige eter når han har, den rike når han vil.

Ja, nå er det for seint å stå tidlig opp, sa bonden, han våknet klokken elleve.

Jeg er ikke redd for noen, men jeg holder meg langt unna folk som er verre enn meg sjøl.

Kjærlighet har ingen vilje, den faller liksom godt på en lort som på ei lilje.

Vårtegn: Kommer eik før aks, blir det plask – kommer ask før eik, blir det steik.

Kunnskap er som penger, man må ha masse av den for ikke å være fattig.

La den gå rundt bordet så mor også får noe, sa gutten, han fekk ei ørteve.

Latskap er alle oppfindelsers mor.

Heller lykkelig dum enn klok av skade.

Det er verst før en blir gift, siden blir det bare verre.

Man kan si hva man vil om sex, men det er en snodig måte å omgås på.

Alltid når vi ikke vil, finner vi ut vi ikke kan.

Bedre å plukke sopp i skogen enn å pådra seg den andre steder.

Ligger du under for fyll, ligger du an for fall.

Det skal store bukser til en stor bak, sies det på Island i disse dager.

Strofer etter Trygve Brenna

Trygve Brenna 1881-1973.
Se omtale av Trygve i nr 2. 2008

Trygve gikk til slakter Kleven og bød fram et kalvskinn, men han tøkte tilbudet var for dårlig. Det er altfor lite, var Klevens innvending.
Det rakk da rundt kælven, sa'n Trygve.

Busstur til Trysil og Glomdalsmuseet søndag 27. september

Bussen starter på Kongsvinger st. kl. 0800,
Roverud (Enger'n) kl. 08.15, Joker'n kl. 0830.

Turen går via Elverum til Støa i Trysil
hvor vi først får en omvisning på Støa Kanal og deretter noe å spise.

Så drar vi til Elverum hvor vi får en omvisning
på utstillingen "Gammeldoktoren."
Muligheter for kaffe og vafler.

Påmelding til Anne-Lise Brøderud, tlf. 628 26 990 innen 15.september.
Deltakeravgift kr. 500,-pr. person. Først til mølla-prinsippet gjelder.
Ved fulltegning før påmeldingsfristen
har medlemmer av Historielaget med ledsager fortrinnsrett

Kveldsåpent på Skineb

Første torsdag hver måned fra kl.18.00 til kl.20.00+

Torsdag 3.september	Tema: Fotogruppas kveld Verter: Fotogruppa v/Ole Erik
Torsdag 1.oktober	Tema: Kilder i slektsforskningen Verter: Slektsgranskingsgruppa v/Haavard og Ole Johannes
Torsdag 5.november	Innvielse av nybygget Verter: Tunstyret og Styret
Torsdag 3. Desember	Julegraut i Gammelstun Verter: Tunstyret og Husflidslaget

Slektsgranskingsgruppa har åpne møter på Skineb

andre tirsdag i måneden fra kl. 18.00 –
8. september, 13. oktober, 10. november og 8. desember

Tirsdagsklubben møtes på Skineb

siste tirsdagen i måneden kl.11.00 – 29. september, 27. oktober og 24. november